

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PUBLICUM EXAMEN ANNIVERSARIUM

IN

SCHOLA FRIDERICIBURGENSI

HABENDUM

INDICIT

M. BENEDICTUS BENDTSEN,

RECTOR.

Disputatur de Stationibus Romanorum.

HAUNIAE 1810.

Typis Directoris JOH. FRID. SCHULTZII,
Aulæ et Universitatis Typographi.

In comparandis cum populo Qviritium Græcis, si Ciceronem ducem seqvamur, non ita candido sub judice lis erit. Nos qvidem hac disputatiuncula non id agimus, ut tantas lites componere velimus; propositum est tantummodo in describendis locis, in qvæ publice convenirent Romani, iisqve, qvæ ibi peragerentur, operam nostram iis exhibere, qvi Romanos cum ingenio illo Græcorum, qvod in Lescis sese ostendebat, comparare vellent. De Lescis autem cum docte, ut solet, in opusculis Academicis egerit Thorlacius noster, qvæ de *Stationibus Romanorum* et id genus conventiculis perqvirendo collegimus, hic L. B. proferre nostri instituti erit.

Levitatem, loqvacitatem, rumoresqve captandi studium vel hodie inter Græcos recentiores conspicuum, concionum qvoqve ex licentia publica temeritatem, qvamp inter Parisienses etiam haud ita pridem vidimus, descripsit Thorlacius ¹⁾). Hæc autem a morib⁹

A 2

et

¹⁾ Opusc. Acad. p. 71. 77. Cæsar bell. Gall. 4, 5. Gallos etiam antiquos Atheniensibus Siphniisqve haud multum disimiles pingit: "Est Gallicæ consuetudinis; uti et viatores, etiam invitox, consistere cogant, et qvod qvisqve eorum de qvaqve re audierit aut cognoverit, qvarant, et mercatores in oppidis vulgus circumfistat, qvibusqve ex regionibus veniant,
qva-

et disciplina antiqua Romanorum omnino abhorrebant, quorum moderatio et constantia quantas laudes mereatur, vix dici potest. In primis plebs Romana, adversus hostes invictae fortitudinis, domi quieta, laboriosa, frugalis, civilis, recti justique supra plebis modum tenax, coronam certe civicam meruit. Nulla saepe arte a tribunis concitari potuit¹⁾, lento gradu jura sua vindicavit, modico successu saepe contenta, cum facile summa adipisci potuisset²⁾. Non nisi intolerandis malis pressa jugumque servitutis pene acceptura, cum fides publica a senatu aut consule data non praestaretur, turbas exercitavit non tamen ultra secessionem, armis vero et cede patrum abstinuit, ad civilem sanguinem adhuc non satis fortis³⁾. Patriciorum artes, coitiones, superbia vel invito Livio expresserunt, ut fatetur, hunc ordinem alterius ordinis modestiae gravem fuisse⁴⁾.

Postquam autem ab exercitu, qui sub Scipione Asiatico adversus Antiochum militaverat, luxuriæ peregrinæ origo in urbem invecta est, antiqua disciplina sensim labi cœpit, corruptis primo quidem nobilium moribus; tandem etiam ad infirmam plebem pestis penetravit. Tum tabernarii et ultimæ fortis homines a quocunque solicitari et concitari poterant, cupiditas luxuriaque omnia tenuit, deplorante Cicerone, quanti concionum fluctus in gravissima olim

et

quasque ibi res cognoverint, pronunciare cogant. His rumoribus atque auditionibus permoti de summis saepe rebus consilia ineunt, quorum eos e vestigio poenitere necesse est." cf 7, 42. Liv. 22, I.

¹⁾ Liv. 2, 61. 3, 20. 25, 2.

²⁾ Liv. 3, 59.

³⁾ Liv. 7, 40. 3, 28. 29.

⁴⁾ Liv. 3, 65.

et moderatissima civitate excitari possent ¹⁾). Sub Cæsaribus autem, libertate sublata, in tanta corruptione morum, theatro et circo addicta urbs otiosos conventus magno studio celebravit, antiquæ civitatis faciem nullo modo exprimens.

Fuisse tamen semper plebei urbanæ *conventicula* et quasi consilia quædam, montanorum et paganorum, testatur Cicero ²⁾. In his *conventiculis*, postquam Numa *collegia et sodalitates* plebis instituisset, res civiles, et quæ cujusque collegii essent, tractabantur, unde tamen nulla ad rem publicam antiquo ævo mala fluxisse novimus; forte etiam ad sacra quædam communia, pro ingenio Numæ, in primis conveniebatur. Itaque Paganalia et Septimontium, annua sacra, præcipui conventus paganorum et montanorum; tum *nundinæ* civibus ex agro et urbe congregandis inserviebant. Hæ nundinæ Romæ erant; præterea ad Feroniæ fanum nobilissimum totius Italiæ forum erat, ab ingenti mercatorum hominumque etiam Romanorum multitudine celebratum; etiam ad lumen Ferentinæ omnibus Latinis, uti toti Etruriæ ad Voltumnæ fanum ³⁾). Novi etiam rumores de bello, pace, foederibus conciliisque exterarum nationum, ut apud Gallos supra vidimus, per mercatores allati, quorum etiam Romæ singulare collegium erat, quod sua sine dubio *conventicula* habuit, de quibus tamen tam antiquo tempore parum constat ⁴⁾. Postea illicita *collegia et sodalitia*

¹⁾ p. Flacc. 24.

²⁾ p. domo 28.

³⁾ Liv. 1, 30. 2, 38. 4, 23. 25. 61. 5, 17. 7, 25. Dion. Hal. 3, 21.

4. 45.

⁴⁾ Liv. 2, 27. 6, 2.

tia extiterunt, qvæ lege Licinia variisqve senatusconsultis sublata sunt restituere conatus est Clodius; a Cæsare autem et Augusto iterum, ne essent, prohibitum est¹⁾. Ceterum qvi civium coetibus interesse seqve civibus ambitiose commendare volebant, nundinas et *conciliabula* obire solebant, adversus qvos prima lex de ambitu Poetelia lata est²⁾. Conciliabuli significatio a concilio parum differre videtur; a Tacito conciliabula et coetus, ubi seditiosa disserebant homines, uno tenore junguntur (Ann. 3, 40). In ipsa tamen urbe Roma conciliabula hæc fuisse, non credendum; erant sine dubio conciliabula loca publica extra urbem, ubi jus dicebatur, adeoque a magno numero hominum frequentata. Romæ coitiones et concilia privata potentium in privatis ædibus habebantur³⁾; neque vero ubi de coetibus plebejis, sermonibus occultis consiliisqve tribunorum sermo est, Livius certa qvædam publica conventuum loca memorat. De *septem tabernis*⁴⁾ tamen circa forum, qvæ publicæ erant publicoqve sumtu a censoribus post incendium reficiebantur, num pro conventiculis aut stationibus, saltem ex parte, adhibitæ fuerint, qværi potest, cum consul Sulpicius in ædibus⁵⁾ circa forum eqytes armatos, si eorum opera uteatur, præsto adesse jusserrit, Varro etiam publicam tabernam, qva populus ambulando perinde ut in arato porcas reddit, memoret⁶⁾.

Ve-

¹⁾ Cic. p. Planc. 15. in Pis. 4. Svet. Cæs. 42. Aug. 32.

²⁾ Liv. 7, 15. 25, 5. 22. 29, 37. 34, 1. 39, 14. 40, 37.

³⁾ Liv. 3, 35. 36. 4, 13. 48. 6, 19. 9, 26. 22, 53.

⁴⁾ Liv. 26, 27. 27, II.

⁵⁾ Dion. 5, 55.

⁶⁾ Ταφὴ Μεγίσπες.

Verum mittimus hæc, in qvæ sere extra materiam excucurrimus, de Stationibus, qvæ ea ætate non erant, dicturi. Itaque temporibus Augusti, corrupta aut potius omnino sublata antiqua disciplina civisqve Romani dignitate, Romæ non Romanos videamus sed Græculos, in porticibus et theatris otiantes. Vellejus, cum Roma post Carthaginem superatam a negotiis in otium, ab armis ad voluptates conversa esset, primas familias splendidissimorum ædificiorum pompa inter se certasse, ait. Nostri instituti non est porticus, theatra, basilicas enumerare aut copiose describère; non tamen, cum de conveniendi locis agatur, qvæ genera exornationum et oblectationum *porticus* suppeditarent, omnino præterire possumus. Conspiciebantur hic tabulæ pictæ summorum artificum¹⁾, pulcherrimæ Deorum heroumque statuæ²⁾, pretiosissimæ mercatorum merces³⁾. Porticibus adjungebantur viridia, qvod hypæthræ ambulationes magnam salubritatem haberent⁴⁾. Aulæa suspendi poterant ad excipiendum sive solem, sive ventum, sive pluviam ingruentem⁵⁾. Sedes erant, in qvibus considerent ambulando fessi, philosophi, rhetores reliquique, qui studiis et disputationibus delectarentur⁶⁾. Nempe in porticus confluebant: philosophi⁷⁾, ut doctis sermonibus doctrinam ostentarent: poetæ⁸⁾, ut car-

¹⁾ Plin. H. N. 35, 10. Martial. 2, 14. Ovid. de Arte 1, 72.

²⁾ Plin. l. c. 36, 5.

³⁾ Mart. 10, 87.

⁴⁾ Vitruv. de Archit. 5, 9. Ovid. l. c. 1, 65. 5, 387. Mart. 5, 10.

⁵⁾ Propert. 2, 32.

⁶⁾ Vitr. l. c. 5, 11. Mart. 2, 14.

⁷⁾ Qvinctil. 12, 2. 8.

⁸⁾ Mart. 3, 20.

carmina recitarent plaususqve exciperent: nobiles divitesqve, etiam fæminæ, ut omnes viderent, qvam minime nudum latus, qvam non incomitata lectica ¹⁾: circulatores, ut suis artibus fabulisqve asses demererentur ²⁾: scurræ pauperesqve clientes ³⁾, ut in patronos inciderent, ab iisqve ad cænam invitarentur: tandem omnes otiosi, ut ibi novos rumores captarent, et qvid tota fieret in urbe; porro fabulas has urbis v. c. de gladiatoriis, aurigis, eqvis, aliisqve circensibus longo sermone repeterent, pignore etiam sponte-
dentes, qvis certantium vinceret. Commemorantur *scholæ in porticibus*, de qvibus Dalechampius ad Plin. I. c. 35, 10. "Erat schola in porticu iste locus et statio instar ludi literarii, in qvem philosophi et reliqvis doctrinis exculti homines convenire solebant, ut publicis disputationibus et colloqviis exercerentur. Philander ad Vitr. I. c. 5, 10. affert inscriptionem in epistylio porticus cuiusdam, qvæ in capite fori Romani ad radices Capitolii olim fuerat, diu obrutæ, recentioribus temporibus refectæ inventam; in hac porticu Trosius qvidam librariis et præconibus scolam de suo fecerat cum æneis sedibus et ceteris ornamentis. Plinius I. c. scholam in Octaviæ porticu nominaverat, Martialis identidem *scholam poetarum*, (incertum, in qva porticu) ubi poetæ recitarent et otiosi fabularentur ⁴⁾; addit deinde ceu conventicula otiosorum porticum

Ist-

¹⁾ Senec. Ep. ad. Luc. 22. Mart. 8, 79. Horat. I. Epp. 6, 26.

²⁾ Senec. de Benef. 6, 11. Plin. Epp. 2, 20.

³⁾ Mart. 2, 11. 14. 11, 1. Juven. 11, 200. Ovid. de Arte 1, 168.

⁴⁾ Mart. 3, 20. 4, 61. Nescio, an hanc scolam poetarum Valerius Max. 3, 7. 11. *collegium poetarum* dixerit, in qvod venienti Julio Cæsari nunquam assurrexisse Accium poetam refert.

Isidis (amoribus conciliandis in primis inservientem Juven. 6, 488. Ovid. de arte 1, 78), Argonautarum, Europæ, tum thermas et balnea.

Nam *thermæ et balnea*, qvæ cum porticibus a Tacito (Agr. 21, 3.) delinimenta vitiorum appellantur, otiosis occasionem tempus terendi, confabulationibus et auditionibus operam dandi large præbebant. Pertinent huc plurima loca autorum, Martialis in primis et Juvenalis¹). Sunt etiam *scholæ in balneis*, qvæ qvam spatiostæ essent, descripts Vitruvius 5, 10. Dicebatur schola locus iste in formam porticus exornatus, qvi labrum magnum saltem ex parte circumdabat, et ubi, qvi sero venerant, stare, sedere aut spatiari poterant, donec exissent, qvi priores labrum occupaverant. Hic non solum otiosis colloqviis frui, verum etiam recitantes scriptores audire licuit²), nec defuisse occasiones etiam seditiones sermones serendi & conspirandi, ostendere videntur edicta Adriani et in primis Taciti, qvi thermas omnes ante lucernam, ne qvid per noctem seditionis oriretur, claudi jussit³). Referri huc etiam posse *theatra*, ut otiosorum de omni re confabulantium conventus, tum per se intelligitur, tum ex Horatio⁴) allatisqve Martialis et Juvenalis locis, tum ex narratione Pliniana de erudito Taciti eqvitisqve Romani in amphitheatro sermone⁵). Ut nulla con-

venti.

¹) Mart. 3, 20. 68. 5, 21, 45. Juv. 7, 233. 11, 4.

²) Horat. 1. Serm. 4, 75.

³) AEl. Spart. in Adr. 21. Vopisc. in Tac. 10.

⁴) Horat. 2. Epp. 1, 201. Svet. in Dom. 4.

⁵) Plin. Epp. 9, 23.

venticula omittamus, mendicorum erant in *pontibus*, ubi transeun-
tibus satis molesti erant, tum ad proseucham Judæorum, tum in
clivo Aricino ¹⁾.

Vidimus, qvæ generatim stationes otiosorum vocari jure pos-
sent, jam de *Stationibus*, ut specialiter vocantur, videndum. De
qvibus ut certi generis conventiculis ante Cæsares, qvod sciam, nemo
autorum diserte meminit. Nam stationes militum, præsidia dico
militaria locaque excubandi, nihil ad nos. Cum autem milites in
statione, ut sit, quieti tempus terant, et more otiosorum ad con-
fabulandum confugiant, inde nomen stationis ad qvemque conven-
tum confabulantium, ut sæpe in Plauto pertractum est, potestqve
de porticu, theatro, thermis recte dici. Ex altera tamen parte,
cum Stationes distingvantur a thermis et theatris ut certi generis
conventicula; cum in foro Romano essent Stationes municipiorum,
non sine omni ratione post tempora Augusti, cum otiosæ Græco-
rum occupationes magis magisqve Romanis græcantibus placerent,
certa qvædam ædificia Stationum nomine insignita fuisse videntur,
ubi ad similitudinem Lescharum Græcarum otiosos sermones cæ-
dere, rhetores, poetas, grammaticos, philosophos recitantes di-
sputantesqve (qvod Augusti tempore adeo coepit in usu esse) au-
dire, omnibus ingenuis liberum fuit.

At Stationes has nemo veterum descriptsit, nemo, qvis aut
qvo loco Stationem primus ædificaverit, commemorat. Id vero de
pluribus Romæ ædificiis dici potest. Nostrum jam erit, in colli-
gendis iis, paucis qvidem, qvæ de Statione, qvalem jam demon-

stra-

¹⁾ Juvén. 3, 296. 4, 116 117. Mart. 12, 32.

stravimus, occurrant, ratiocinando et conjectando, qvandoq; vi-
dem aliter non fieri potest, agere. Juvenalis (l. c.), ubi statio-
nes ut loca certi generis a thermis theatrisq; distingvit, præter-
qvam qvod in iis de rebus omnibus etiam levissimis, inprimis qvi-
dem de hujus vel illius conditione privata, homines incassum nar-
rare et confabulari docet, ceterum nihil, qvod ad rem pertineret,
affert. E Plinio minore plura disci possunt. Non tantummodo otio-
sum vulgus in Stationes confluxisse, sed etiam principes civitatis et
senatorii ordinis viros ibi hæsisse, docent qverelæ Plinii (Epp. 2, 9.),
cui Stationes, qvarum ergo plures pluribus locis, circumire ne-
cessere fuit, ut ibi in gratiam candidati sibi amicissimi senatores pren-
saret, penes qvos, Trajano imperante, jus erat creandi magistra-
tus et in senatum legendi. Plura in rem nostram videntur ex Ep.
13. Lib. 1. elici posse; judicent autem doctiores; nobis in obscura
materia, si conjecturis indulgemus, veniam paratam putamus.
Sermo est l. c. de recitationibus et qvidem poetarum, qvorum præ-
clara ingenia Plinius se suo jure laudare posse censet, auditorum,
qui invitari solebant, desidiam et superbiam non item. Recitatio-
nes autem, si qvid video, in ipsis Stationibus peragi dicuntur; af-
feram tamen ipsa autoris verba: "Toto mense Aprili nullus fere
dies, qvo non recitaret aliquis; tametsi ad audiendum pigre coi-
tur. Plerique in Stationibus *sedent*¹⁾, tempusq; audiendis fabu-
lis conterunt, ac *subinde sibi nuntiari jubent*, an jam recitator
intraverit, an dixerit præfationem, an ex magna parte evolverit

¹⁾ scilicet nihil agunt, ut mox docetur. Burmannus in poet. Lat. min. Tom. I.
p. 619. interpretatur: diu et pertinaciter manent & morantur.

libruin; tum demum et tunc qvoqve *lente cunctanterque* veniunt, sed ante finem *recedunt*, alii dissimulanter et furtim, alii simpliciter et libere. „ Loquitur autor de re, ut vulgo fieri solebat. Recitabatur qvidem in privatis ædibus ¹⁾, sed etiam publice ²⁾, in foro, in balneis, in theatris, in porticibus, h. l. in Statione. Sedent hic plures, sed discreto loco, qvi areatalogis, fabulatoribus et rumoribus magis delectabantur, qvam doctis recitationibus. Jam *intrat* recitator; qvo qvæso? in Stationem ipsam, puto, in aliam tamen ejus partem; id ni esset, mirum in modum obscurus esset Plinius, neqve si in privatam ædem intrasset, in vicinia statim esse poterat Statio, qvam nominare debuissest Plinius, et in qvam subinde nuntiari posset, qvantam qvovis momento recitandi libri partem jam absolvisset recitator, & in qvam lente et cunctanter venire possent auditores, et ubi vellent, rursus *recedere* ad sedes pristinas. Hæc si non ab omni specie veri sint aliena, qvid si inde conjecturas ducimus ad Stationis formam et structuram? Demonstratur autem a Plinio plenissima et ornatissima Statio; nam Stationes omnes ad unam eandemqve ædificandi descriptionem fuisse exstructas, qvis credat, aut in silentio autorum pro certo statuat? non nullæ certe alii ædificio, publico aut privato, forte basilicæ aut insulæ adhæsisse videntur, non ultra tabernarum conditionem assurgententes ³⁾. Insigniorem autem Stationem fere ad formam Atrii

pu-

¹⁾ Dial. de corr. eloqv. Cap. 9. Plin. Epp. 8, 12.

²⁾ Svet. in Ner. 10. & l. l. c. c.

³⁾ Burmann. ad Svet. Ner. 37. memorat *Stationes bibliopolarum*, qvas Horat. I. Serm. 4, 71. vocat tabernas, ubi Ver. Schol. *Bibliopolæ stationes*

publici (ad Atrium Libertatis in Aventino doctos tanquam ad λέσχη^m convenisse monet Casaub. ad. Svet. Aug. 29) singimus: Erat aedificatio ex quadrato oblonga, eingentibus saltem a dupliei parte porticibus, quarum altera certe tecta seu stadiata (xystus) esse debuit, cum exedra recitationibus doctisque disputationibus apta; altera porticus, forte etiam tecta, otiosorum ambulationibus, colloquiiis, sessionibus destinata, multo magis tamen subdiale (peristylum, xystum); nam addita fuisse viridia, si locus permittebat, ad eo majorem opportunitatem omnium, quis a re alienum putet? Quid trahimus hic verba Vitruvii (5, 11.) "Hæc autem (tecta) porticus apud Græcos ξυστός vocatur, quod athletæ per hyberna tempora in tectis stadiis exercerentur. Facienda autem xysta sic videntur, ut sint inter duas porticas sylvae aut platani, et in his perficiantur inter arbores ambulationes, ibique ex opere signino stationes." Vitruvius hunc xystum non ut aedificium ab aliis separatum describit, sed quod palæstræ adjectum esset, ita tamen, ut eadem descriptio etiam alibi locum habere posset, in primis de Atriis publicis¹⁾.

Lusi-

tiones vel armaria circa pilas vel columnas habebant. Nardin. Rom. Vet. Lib. 5, 8. ex Ulpiano: *Eum, qui in foro agat, si circa columnas aut stationes se occultet, videri latitare responderunt.* Videatur hic statio pro taberna simpliciter poni, ut apud Jul. Cap. in Vero 4. *in tabernis agnatum, quum sese absconderet.* Cornut. ad Pers. Sat. 1, 113. *Mos erat, ut tabernarii cupientes, ne mingerent stationum suarum angulos, supra pinguerent duos angues.*

¹⁾ Parum constat de atriis publicis Romanorum. In Atrio Libertatis erat tabularium publicum Liv. 43, 16. custodiebantur obsides Tarentinorum Liv. 25, 7. habebantur quæstiones Cic. p. Mil. 22. Germanici milites quasi

Lusimus fortasse in his, Stationes Romanas nimio studio æqviparaturi Græcis. Non tamen per jurisconsultos licet plane in tabernas migrare dicturis aliquid de *Stationibus jus publice docentium* Romæ¹⁾. Fuisse scholas jurisconsultorum Romæ, ut rhetorum et grammaticorum, quis neget, cum Qvinctilianus toties juris civilis scientiam adeo graviter commendet, boni imperatores jurisconsultos inter interioris consilii amicos haberent²⁾, imperator M. Aurelius Antoninus juri puer studeret et jurisconsultum L. Volusium Metianum, uti etiam declamatorum scholas publicas freqventavit³⁾. Qui jus civile alios docuerunt, consilio juverunt, scribendo caverunt, Cæsarum tempora dicebantur primo studiosi juris⁴⁾ sub Nerone graviter vexati, dein professores juris, quorum satis

quasi in statione erant Tac. Hist. I. 31. Quæ de *Atrio regio* Livius 26, 27. 27, II. tradit, docent tamen, atrium hoc fuisse ædificium separatum, templo Vestæ non continenter junctum, licet in propinquo positum. Erant æditui et janitores, qui atria et alia ædificia publica custodiebant, aperiebant et claudebant, qui et canes habebant, quos in morantes plus justo, ut in basilicis, immittebant. Liv. 25, 7. Gronov. ad Senec. de brev. vitæ Cap. II. Itaque atrium publicum erat peculiare genitus ædificii, privatis atriis quidem simile, non tamen alii ædi cohærens; interior autem structura multas commoditates et opportunitates habuisse videri debet. cf. Serv. ad Aeneid. 7, 153. Adler Beschr. Rom. p. 252.

¹⁾ Gell. N. A. 13, 13.

²⁾ AEI. Spart. in Adr. 17. Jul. Cap. in Ant. Pio 12. Lampr. in A. Sev. 67.

³⁾ Jul. Cap. in Ant. Phil. 4.

⁴⁾ Svet. in Ner. 32. Gell. 12, 13.

satis magnus numerus recensetur ab AElio Lampridio ¹⁾), omnes discipuli Papiniani, qvi sub Septimio Severo floruit. Stationes, in quibus docebatur, erant, praeter porticus et gymnasia, (in quibus tamen modo incertis temporibus jurisconsultos quosdam cum ostentatione quādam disputasse, innuere videtur Plinius i Epp. 22. T. Salviō Aristoni, Trajani tempore jurisconsulto celeberrimo, qvod his locis abstineret, laudi vertens) aedes privatæ, in primis atria ædium, ubi docuerunt grammatici ²⁾.

Hoc loco inserenda sunt, quæ seriori ævo apud jurisconsultos de *Stationibus tabellionum* occurrunt. Justinianus imperator in Novella Constit. 44. legem scribit, quæ tenerentur tabelliones (*συμβολαιόγραφοι*), tabularii (*ταβελάριοι*), et scribæ (*υπογράφοντες*) in Stationibus, tum in urbe Constantiopoli, tum in provinciis. De tabellionibus Alciatus ³⁾: "Sunt etiam stationarii tabelliones, qui in Stationibus cum subadjutis ministrisque suis morabantur, et instrumentis subscribebant, quos Justinianus (l. c.) *συμβολαιογράφους* appellat scilicet contractuum scribas. Inferiores sunt, qui *υπογράφοντες* scilicet subscriptores vel *υπογράφοντες* scilicet ministri seu subadjutæ dicuntur. Tabelliones illis imperant, et Stationis magistri sunt, autoritatemque in ea habent, vel quia ipsi sunt magistri, vel quia apud magistratum census ex lege Justin. sunt promoti. Sunt et tabularii, qui publicam personam ipsi videntur sustinere, et actorum curam habere.

¹⁾ Lampr. l. c.

²⁾ Svet. de ill. Gr. 17. Forte etiam in *pergulis*, ib. Cap. 18. seu *scalis*, Juv. 7, 118. ubi *scalæ*, interprete Vet. Schol. sunt armariola advocaterum, vel ut quidam, casæ et stationes.

³⁾ Parerg. Juris lib. 6, 19. Tom. 4. pag. 451.

bere.. Lege sancit Justinianus, ut tabelliones ipsi per se omni modo instrumentum ordinent, et, cum perficitur, adsint, ita ut ipsi negotii notitiam habeant, et si a judice interrogentur, scire et respondere possint, maxime si illi, qvi hæc mandant, literarum imperiti sint. Et sciant, qvod, si contra hæc qvid fecerint, omnes stationes (*σατιωνες*¹), uti vocantur, amissuri, et qvi ab illis missus est, ut instrumentum confici curet, et adest, ipse dominus cum propria potestate in statione futurus sit; ut cautores sint circa instrumenta, nec remissione sua aliorum facultates evertant. Ex his et aliis hujus legis paragraphis apparent, tabelliones esse, qvi postea notarii vulgo dici solent; Stationes autem esse Stationes tabellionum (Notarial Contoirer), ubi instrumenta cum fide publica conficiebantur a tabellione, qvi jurisconsultus esse debebat. Aedes stationis erat sine dubio juris privati, jus autem tabellionatus ibi exercendi concedebatur vel ab ipso imperatore vel a præside provinciæ, ubi statio esset. Nominantur etiam apud jurisconsultos *Stationes fisci* (Amtsstuer), ubi tributa publica pendenda essent. De qvibus in Cod. Just. Lib. 4. Tit. 31. de compensationibus: Lex 1. "Sæpe rescriptum est, compensationi in causa fiscalis ita demum locum esse, si eadem statio qvid debeat, qvæ petit. Si qvid tibi ex ea statione, cujus mentionem fecisti, deberi constiterit, qvamprimum recipies." Plura vide Lib. 8. Tit. 43. Lib. 10. Tit. 5.

Tandem venimus ad *Stationes municipiorum*. Publius Victor de regionibus urbis Romæ Stationes municipiorum prope forum

Cœ-

¹) Gloss. Jur. *σατιωνες*, τα πρωτεια των δημοσιων τελων; qvod tamen de Stationibus fisci intelligendum.

Cæsaris collocat in sua enumeratione, consentiente Plinio ¹⁾, qvi arborei vetustissimam loton memorat a Romulo in Vulcanali plantatam, cujus radices in forum usqve Cæsaris penetravissent per Stationes municipiorum, qvarum situm igitur Adlerus in extrema parte orientali fori Romani, ubi ad meridiem vergit, constituit, ita ut inter forum Romanum et forum Cæsaris interjacerent, prospicientes utrumqve. Qvo tempore, et cujus sumtibus ædificium hoc exstructum sit, nescimus; cum autem municipes Italiæ negotia plurima Romam traherent, nil mirum, si plura municipia, collato argento, has Stationes ædificaveint, vel etiam publice conduxerint, ut ibi municipes et legati eorum ²⁾ habitarent, qvando Romæ essent, neqve privatis hospitiis uterentur. Poterant hic consilia agitari de rebus municipiorum cum magistratibus, et si qvi alii opibus et autoritate municipia adjuvare possent et vellent. Narratio Svetonii de Salvidieno Orfiso, qvi, qvod tabernas tres de domo sua circa forum civitatibus ad stationem locasset, a Nerone morte multatus est, de alio qvidem ædificiø eodemqve privato intelligenda est; ceterum similis res ³⁾). Qvare autem hoc capitale crimen Salvidieno fuerit, nemo interpretum explicavit. Suspicamur, de consiliis clandestinis seditiosisqve ibi agitatis per delatores persyasum fuisse

Ne-

¹⁾ Plin. H. N. 16, 44.

²⁾ Dial. de corr. eloq. Cap. 39.

³⁾ Svet. in Ner. 37. Ernesti h. l. *nbi starent et versarentur, pleni fori tempore, legati civitatum, ut inveniri a convenire volentibus possent.* Forte Decimus Brutus etiam tabernas domus suæ ad stationem locaverat. cf. Sall. Catil. 40.

Neroni, qvi post conjurationes, Pisonianam et Vinicianam, perterritus et suspiciosus nullum posthac delectum adhibuit aut modum interimendi, qvoscunqve libuisse et qvacunqve de causa. Referimus hoc Tac. Hist. 4, 42. "*Delatori Regulo in senatu objecta fuit subversa domus Crassorum* (alter a Neroni occisus Hist. 1, 48) *et Orfici;*" hi igitur accusati et occisi; propinqvi sine dubio in exilium acti; nam Domitianus, forte eodem Regulo accusante, Salvidienum Orsitum (filium puto occisi) et Acilium Glabronem in exilio qvasi molitores novarum rerum interemit. Svet. in Dom. 10.

Stationibus municipiorum adjungenda est *Græcostasis* sive *Græcostadium*, publicum ædificium, de qvo Varro¹⁾: "*Sub dextra hujus (Curiæ Hostiliæ) a comitio locus substructus, ubi nationum subsisterent legati, qvi ad senatum essent missi; is Græcostasis appellatus, a parte, ut multa.*" Consentit cum Varrone Plinius (H. N. 7, 60.), qvi Græcostasin non ita procul a rostris fuisse dicit. Idem tamen (33, 1.): "*Flavius (ædilis curulis, qvæ primus, qvando lege agi posset, populo evulgavit) vovit ædem Concordiæ, si populo reconciliasset ordines.* Et cum ad id pecunia publica non decerneretur, ex multaticia, foeneratoribus condemnatis, ædiculam æream fecit in *Græcostasi*, qvæ²⁾ tunc supra comitium

¹⁾ De Lingva Lat. Lib. 4. pag. 43. ed. Bipont. Jul. Capit. in Ant. Pio Cap. 8.

²⁾ Fortasse cum Harduino inde concludendum, Græcostasin loco mutata fuisse, conjectamus post incendium Neronianum, dimensis vicorum ordinibus et dilatatis viarum spatiis. Tac. Ann. 15, 43. Ceterum novam Græcostasin haud ita procul ab eo loco, ubi antiqua fuerat, ædificatam fuisse, suspicari licet ex usu ædificiæ, qvod curiæ et foro propinqvum esse

*tium erat, inciditque in tabella ærea, eam ædem CIV annis post Capitolinam dedicatam; ita CCCCXLVIII. a. c. u. gestum est.” Hæc sunt, quae de antiquitate Græcostaseos novimus; variat tamen in his numeris lectio Pliniana, neque constat ratio temporum; legendum esset CCIII annis. Livius etiam (9, 46) a Plinio plane dissentiens, ædem Concordiæ a Flavio dedicatam in area Vulcani positam narrat; neque appareat, quare ædicula Concordiæ in Græcostasi facienda esset; potius, consensu ordinum stabilito, in curia quadam aut basilica, propter peregrinos non exstructa, ut Opimia, post cædem Gracchi, narrante Plutarcho in Graccho. Ut redeamus autem ad ipsam Græcostasin, ex narratione Pliniana id saltem patet, exstisset hoc ædificium a. c. u. 448. Qvis ædificaverit, incertum; publice tamen a populo Romano ædificatam esse Græcostasin, non a civitatibus Græcis in magna Græcia et Sicilia; partim cum Flavius ædiculam Concordiæ in ea, ut publico reipublicæ Romanæ ædificio, fecerit, partim cum Antoninus Pius post incendium restituerit, intelligitur. Occasionem forte dederunt ædificii exstruendi, nomineque Græcostaseos insigniendi, Romanorum cum Græcis incepta commercia, duodecim tabulis constituen-
dis, auctaque postea in bello cum Pyrrho Græcisque magnæ Græciæ, cum etiam Romanorum nomen indies clarius fieret, pluriumque urbium legationes Romam sine dubio venirent. Sita erat Græcostasis in foro Romano, et quidem in extrema parte meridionali,*

C 2

ita

esse debebat. Post novum igitur incendium ab Antonino Pio restitutum
Græcostadium, J. Cap. l. c.

ita ut altera pars prospiceret forum, altera viam sacram¹⁾). De forma ædificii, cum Varro locum substructum vocat, substructio-
nis autem vocabulum modo de maximis ædificiis adhibetur, inde
jam ad magnificentiam Græcostaseos probabilis conjectura ducitur.
Deinde cum ædificium ipsum in montem Palatinum erigeretur, na-
tura loci postulabat, ut multis gradibus ante ascendendum esset,
qvod etiam partim ex narratione Ciceronis²⁾, partim ex iis, qvæ
Bellorius ex lapidibus Musei Farnesiani de forma Romæ veteris do-
cuit³⁾. Affert is inscriptionem lapidis, unde patet, Septimum Se-
verum multa publica ædificia Romæ restituisse, ichnographiam Romæ
lapidibus marmoreis incidi jussisse, eosdemqve pro pavimento in
templo Romuli restituto⁴⁾ collocavisse. Post multa urbis incendia
et devastationes, exusto templo Romuli, cum novum templum
eodem loco positum S. S. Cosmæ et Damiano dedicaretur, hi lapi-
des in via sacra effossi et a Fulvio Ursinio descripti, tandem cura
Bellorii æri incisi sunt; octava tabula continet ichnographia Græ-
costaseos, qvæ, qvanquam mutilata, ostendit tamen magnifica-
tiam ædificii hujus cum porticu dupli seu pronao. Spatiosa sine
dubio fuit porticus, multorumqve hominum capax, ut e loco Ci-
ceronis ad Qv. fr. facile est concludere. Hæc de forma; veniamus
ad usum hujus stationis. Varro in ea legatos nationum substituisse
ait. Cnm subsistere de brevi commoratione dici soleat, non au-
sim accedere eorum sententiæ, qvi hospitia ibi exteris legatis præ-
bita fuisse credant, eosqve ibi mansisse, dum Romæ essent. Dein
me offendit perpetuum Livii silentium de Græcostasi, qvi, cum in
narrationibus de hospitalitate et munificentia Romanorum in legatos

na-

¹⁾ Pitisc. Lex. antiqu. Rom. 1713. Tom. I. p. 881. situm Græcostaseos accu-
rate definire conatur ex rationibus astronomicis, duce Plinio 7, 60.

²⁾ Cic. ad Qvint. Fr. 2, 1. Operæ Clodianæ a Græcostasi et gradibus
clamorem satis magnum sustulerunt.

³⁾ Opusculum egregium Bellorii est in Thes. Græv. Tom. 4. sub tit. Frag-
menta vestigii veteris Romæ &c.

⁴⁾ Sunt, qvi Remi, non Romuli templum putent intelligendum, inter qvos
Cl. Adler Beschr. Roms pag. 177.

nationum adeo sit copiosus, et toties *loca et lautia*¹⁾ (ɔ: hospitium et munera honoris causa reipublicæ nomine legatis præbita) nominat, nunquam tamen de Græcostasi, ut mansione legatorum, ne verbo qvidem meminit, semper autem prætori aut qvæstori, cui negotium datum erat, ut legatos sociorum regulosqve Romanam venientes exciperet, proseq̄ueretur, munera iis comitibusqve emeret, etiam ædes locavisse ait, ubi, dum Romæ agerent, manerent; legatos autem nationis suspectæ aut palam hostilis intra urbem non receptos esse, hospitium autem iis in *villa publica* datum²⁾. Qvæ cum ita sint, nostro jure putamus, in Græcostasi suisse ingens magnificumqve conclave, ubi legati peregrini, amplitudinis causa a prætore eo deducti, dum senatus in curiam conveniret, subsistarent; mox, coacto senatu, per eundem prætorem in senatum introducti mandata exposuerunt; reducti tum in Græcostasin exspectabant, donec senatus, qvid respondendum esset, censuisset. Sub Cæsaribus³⁾ etiam legati provincialium in senatum introducti, forte in Græcostasi paululum prius commorati.

Ultimo loco *Senatulum* s. *Senaculum* nominamus, ubi, ut Valerii M.⁴⁾ verbis utar, assiduam stationem peragebat senatus. *Senaculum* igitur a curia distingvendum, locus, ubi convenirent senatores, partim ut præsto essent, cum in curiam vocarentur, neque edicto undique contraherentur; partim ut ibi de iis rebus consilia agitarent, de qvibus consules relatuos esse scirent; qvare non est improbabile, convenisse eo etiam alios, qvi in senatu non es-

sent,

1) Liv. 28, 39. 30, 17. 21. 31, 9. 34. 57. 35, 23. 37, 3. 46. 52. 53. 39, 54. 42, 26. 44, 16. 45, 13. Loca explicat ipse Livius ædes liberas s. vacuas s. instructas s. hospitales 35, 23. 25, 10. 42, 19. 45, 14.

2) Hæc *villa publica* ædificata est in campo Martio a. n. c. 321. Liv. 4, 22. postea refecta et amplificata Liv. 34, 43. cfr. 30, 21. 33, 24. Erat ingens ædificium, in quo sæpe census actus; qvatuor legiones Marianorum, qvæ in hanc villam confugerant, ibi, jubente Sulla, obtruncatae. Val. Max. 9, 2. 1.

3) Plin. Epp. 5, 20 & 4. 6, 13. Svet. Tiber. 30.

4) Val. Max. 2, 2. 6.

sent, ætate tamen et autoritate graves. Itaque Varro: *Senaculum, quod supra Græcostasin, ita vocatum, ubi senatus aut ubi seniores consisterent, dictum ut γεζοτα apud Græcos*¹⁾. Forte etiam non nisi pars senatus lecta eo convenit, ut postea sub imperatoribus in *Secretarium senatus* (ædificium ad montis Capitolini radices positum et ab Honorio postea restauratum²⁾, cum Augustus jam selegisset ex omnibus senatoribus, maxime idoneos, qui a consiliis interioribus ipsi essent, postea ab Hadriano in contubernium adsciti, ab Alexandro Severo in collegia divisi³⁾). Erant autem, si Publio Victori credimus, *quatuor Senacula*: "unum, *Senaculum aureum* inter Capitolium et forum, (de quo Varro l. c. & Liv. 41, 27.) ubi magistratus cum senioribus deliberabat; alterum ad portam Capenam; tertium citra ædem Bellonæ in Circo Flaminio, ubi senatus dabatur legatis, quos in urbem admittere nolebant; quartum *Senatulum matronarum* in colle Quirinali, quod Antonius, Bassiani filius, fecit". Intelligitur Heliogabalus, qui, postquam matrem Semiamiram in senatum rogari jussit, fecit in colle Quirinali *senaculum*, id est mulierum senatum, in quo ante fuerat conventus matronalis, solennibus duntaxat diebus⁴⁾. Licet itaque hic matronæ de republica consultavisse videantur, posteaque Gallienus⁵⁾ matronas ad consilium suum rogaret, tamen religiones et sacra in primis in hac statione matronis curæ fuerunt, quare Aurelianus postea *senatulum matronis reddi voluit, ita ut primæ essent illuc, quæ sacerdotia, senatu autore, meruissent*⁶⁾.

Hæc de Stationibus Romanorum. Jam in nostram stationem literiam, cum ad eos dies eoqve ordine, quo infra descriptum est, publico examini subjiciendi sunt discipuli, per hos codicillos modestissime omnes invitamus, qui nobis nostris que rebus faveant, et auditionibus scholasticis interesse velint.

1) Varro de Lingua Lat. l. c. Cap. 4.

2) Adler Beschr. Roms pag. 259.

3) AEL Lampr. in Alex. Sev. 15.

5) Trebell. Gall. 16.

4) Lamprid. in Heliog 4.

6) Vopisc. in Aurel. 49.

Den offentlige Examen i Friderichshborgs lærde
Skole holdes saaledes:

Mandagen d. 17 Septbr.

Formiddag.

8-12. Latin. 4 Classe.

Eftermiddag.

2-3. Græsk.

3-4. Arithmetik.

4-5. Declamation.

Tirsdagen d. 18 Septbr.

Formiddag.

8-12. Dansk Stil. 4 Classe.

Eftermiddag.

2-5. Latin. 1 Classe.

Onsdagen d. 19 Septbr.

Formiddag.

8-10. Latinsk Stil.

10-12. Arithmetik.

Eftermiddag.

2-3. Historie.

3½-5. Arithmetik.

Torsdagen d. 20 Septbr.

Formiddag.

8-10. Fransk.

10-12. Latinsk Stil.

Eftermiddag.

2-3½. Religion.

3½-5. Geographie.

} 2 Classe.

Fredagen d. 21 Septbr.

Formiddag.

8-10. Fransk.

10-12. Geometrie.

} 4 Classe.

Eftermiddag.

2-5. Latin. 2 Classe.

Löverdagen d. 22 Septbr.

Formiddag.

8-10. Historie.

10-12. Geographie.

} 1 Classe.

Eftermiddag.

2-3½. Religion.

3½-5. Geometrie.

} 3 Classe.

Mandagen d. 24 Septbr.

Formiddag.

8-12. Græsk. 4 Classe.

Eftermiddag.

2-3. Historie.

3-4. Geographie.

} 3 Classe.

4-5. Latin.

Tirsdagen d. 25 Septbr.

Formiddag.

8-10.	Religion.	4 Classe.
10-12.	Historie.	

Eftermiddag.

2-3½.	Fransk.	2 Classe.
3½-5.	Græk.	

Onsdagen d. 26 Septbr.

Formiddag.

8-10.	Dansk Stil.	3 Classe.
10-12.	Tydk.	

Eftermiddag.

2-3½.	Dansk.	1 Classe.
3½-5.	Naturhistorie.	

Torsdagen d. 27 Septbr.

Formiddag.

8-9.	Hebraisk.	4 Classe.
9-11.	Tysk.	
11-12.	Declamation.	

Eftermiddag.

2-5.	Historiske Opgaver.	4 Classe.
------	---------------------	-----------

Fredagen d. 28 Septbr.

Formiddag.

8-10.	Latinsk Version.	4 Classe.
10-12.	Geographie.	

Eftermiddag.

2-3½.	Dansk.	2 Classe.
3½-5.	Religion.	

Löverdagen d. 29 Septbr.

Formiddag.

8-10.	Religion.	1 Classe.
10-12.	Arithmetik.	

Eftermiddag.

Forevises alle Classers Tegne- og Skriverböger, og bestemmes da Characterer for Tegning, Calligraphie og Svømning.